

УДК: 94 (477.85)«19»

**Світлана Герегова
(Чернівці)****ХУДОЖНИК ПЕТРО МЕГИК
ТА ЙОГО РОЛЬ У СТАНОВЛЕННІ
УКРАЇНСЬКИХ МИСТЕЦЬКИХ ІНСТИТУЦІЙ
ЗА КОРДОНОМ**

У статті проаналізована діяльність художника Петра Мегика зі створення та становлення українських мистецьких інституцій за кордоном: мистецького товариства «Спокій» у Варшаві; автономного відділу Об'єднання митців-українців в Америці (ОМУА) та української Студії мистецтв у Філадельфії.

Ключові слова: еміграція, діаспора, українська культура, митець, мистецтво, картини, ОМУА, Студія мистецтв у Філадельфії, виставки, «Нотатки з мистецтва».

Складний процес відродження національної культури, що триває у нашій державі й донині, передбачає серед інших напрямів діяльності науковців пошук документів, «віднайдення» інформації про діяльність митців української діаспори, визначення їх ролі у створенні культурно-мистецьких осередків для українських емігрантів. Унікальна ситуація в умовах еміграції вимагала їх самоствердження, що відбувалося, зокрема, шляхом створення власних мистецьких інституцій. Це вкрай важливим було для митців, які, за словами мистецтвознавця Б.Стебельського, «силою обставин знайшлися на чужині», і на яких «лягло важливе й відповідальне завдання репрезентувати українську культуру перед чужинцями».¹

Займатись дослідженням проблем української еміграції вітчизняні науковці отримали можливість лише на початку 90-х років ХХ століття. Після падіння так званої «залізної завіси» вони отримали доступ до раніше заборонених архівних матеріалів, що дало можливість їм проводити неупереджене дослідження на основі об'єктивного аналізу джерел. Незважаючи на певну розробку дослідниками проблематики, пов'язаної з діяльністю українських емігрантів у різних сферах соціально-економічного, політичного та культурного життя в країнах їх перебування², звернення до питань утворення й становлення українських мистецьких інституцій є, безперечно, актуальним, адже і нині продовжують діяти культурно-освітні, мистецькі, громадські товариства та наукові інституції українців за кордоном. Досвід їх заснування та становлення є надзвичайно цінним не лише з точки зору доповнення історії української еміграції, а й для формування світогляду митців, які зростають у сучасній Україні, й осмислення ними прояву патріотизму, що був яскраво виражений в організаторській діяльності кращих представників української творчої еліти за кордоном.

Тож мета даної наукової розвідки: крізь призму невтомної організаторської діяльності нашого землянина, художника Петра Мегика, дослідити процес створення й становлення українських мистецьких інституцій в непростих умовах еміграції, що не лише зумовлювало збагачення скарбниці національних культурних здобутків, а й сприяло згуртуванню української спільноти за кордоном.

Джерельною базою дослідження є, насамперед, видання: «Петро Мегик. Монографія мистця й альбом праць / За редакцією Святослава Гординського (Філадельфія, 1992)», а також публікації митців-емігрантів П.Андрусів, В.Дорошенка, А.Павлося, С.Рожка, мистецтвознавця Є.Блакитного, С.Гординського, В.Січинського та інших, з якими творча доля тісно пов'язувала П. Мегика під час перебування в еміграції: спочатку у Польщі, потім в Німеччині, а після Другої світової війни – у США. Надзвичайну цінність представляють видання «Книга митців і діячів української культури – учасників Першої Зустрічі українських митців Америки і Канади з громадянством у дні 3-5 липня 1954 р.» (Торонто)³, що стала своєрідним біографічним довідником або ж, за словами А.Курдидика, що написав передмову до неї, «ілюстрованим причинком до історії вільного українського мистецтва сучасності», де вміщено «в поазбучному порядку майже три сотні біографій, автографів та життєписів [надто коротких за змістом, враховуючи, що створені вони у 1954 р., тобто, у час, коли творчобіографічна канва митців лише формувалась. – С.Г.] митців... тих, хто на фронтах нашої культури працює, діє і творить»⁴; підготовлені і редактовані П. Мегиком примірники часопису «Нотатки з мистецтва» (тридцять номерів, 1963 – 1990) та «Книга творчості Українських Митців поза Батьківщиною (Філадельфія, 1981)». Матеріали цих праць дають можливість досліднику як проаналізувати життя й діяльність українських митців в еміграції загалом, так і визначити роль відомого художника П.Мегика у створенні й становленні українських мистецьких інституцій за кордоном.

Чимало митців, за словами дослідника української культури М. Семчишина, не маючи можливості вільно творити на батьківщині, «рішилися на гіркий хліб еміграції та інколи в дуже невідрадних умовах вчили і творили, часто не уступаючи місця відомим мистецьким величинам Заходу».⁵ Серед них були й маститі відомі митці, що вдосконалювали свою майстерність, й початківці, яких треба було «організувати» в різного роду мистецькі інституції для подальшого розвитку їх творчості. Це необхідно було і для розвитку тієї обдарованої української молоді, яка опинилась за кордоном, щоб вона «не загубилась» у чужоземному середовищі.

Варто зазначити, що розвиткові мистецької освіти поза Батьківщиною українська громадськість надавала не меншого значення, ніж музейни-

цтву і виставковій діяльності чи науці загалом. Завдяки наявності механізмів освіти мистецький процес на еміграції не був перерваний на жодній зі своїх стадій: між двома світовими війнами, у період «таборової творчості» після Другої світової війни, а згодом у США та Канаді. Базування на кращих академічних традиціях української мистецької школи зумовило виразність та стійкий характер творчих процесів на еміграції, їх вихід на рівень загальносвітових завдань розвитку мистецтва ХХ століття. Створені українцями-емігрантами численні навчальні заклади різного мистецького профілю успішно функціонували у Чехії, Франції, Німеччині та США⁶. Серед таких навчальних закладів була, зокрема, й українська студія мистецтв у Філадельфії, одним із засновників якої був художник Петро Мегик.

Петро Дем'янович Мегик народився 24 червня 1899 р. у селі Бочківцях, що на Хотинщині, у селянській родині. Після закінчення початкової школи у рідному селі навчався у Сороках, згодом – у Кам'янці-Подільському. В грудні 1920 р., успішно склавши вступні іспити, вступив до Академії мистецтв у Варшаві й, закінчивши п'ятирічні студії станкового малярства, отримав диплом з кваліфікацією учителя рисунків, пізніше – до 1928 рр., там само студіював декоративне малярство та внутрішню архітектуру. Крім того, з 1923 р. працював в Інституті гістології й ембріології медичного факультету Варшавського університету, де, спостерігаючи під мікроскопом структури різних медичних препаратів, відтворював їх на папері.

Вперше виставив власні картини у Львові у 1926 р. Згодом брав участь у всіх львівських виставках українського мистецтва, які організували Товариство прихильників українського мистецтва, Асоціація незалежних українських митців, Українська спілка образотворчих митців. У 1927 р. студенти Академії мистецтв у Варшаві за ініціативою П.Мегики об'єдналися в український мистецький гурток із назвою «Спокій». Крім П.Мегики, який став першим головою цього гуртка, до його складу увійшли українські художники П.Андрусів, В.Васьківський, С.Дричик, В.Зварич, В.Гаврилюк, Ніл Хасевич та ін. Назва гуртка була досить дивною, адже спокій – фактично заперечення руху уперед. Проте члени гуртка пояснювали назву по-своєму: «спокій – стан душевної рівноваги мистця та його характеру, що своїм внутрішнім еством легко погоджується із завершеним мистецьким твором. Якщо ж до цього додати ще й українську духовність, художник матиме завершену ідеологію «спокою»⁷.

Статут товариства, який вказував на право його діяльності в усій Польщі, був затверджений Міністерством внутрішніх справ. Під час його діяльності (аж до 1939 р.) члени гуртка організували 13 виставок, у тому числі дві пересувні – на Волині, під час яких художники вивчали пейзаж та місцевий

побут⁸. Митці, перебуваючи у столиці Польщі, прагнули не втрачати зв'язок із рідним краєм. Виставки популяризували українське мистецтво і, певним чином, виконували українську культурну місію. В 1939 р. у товаристві налічувалося уже 33 дійсних члени. За класифікацією мистецьких груп української еміграції, запропонованою М.Семчишиним, художники П.Андрусів, П.Мегик та П.Холодний (молодший) стали яскравими представниками варшавської групи⁹.

Водночас П.Мегик працював учителем малювання й креслення в мистецько-промисловій (ювелірній) та столярсько-будівельній школах Варшави. А після закінчення у 1935 р. курсів для директорів професійних шкіл увійшов до складу програмової комісії для промислових шкіл Міністерства освіти Польщі. Виконуючи з 1938 р. обов'язки візитатора (інспектора) професійної школи в одній із округ Варшави, художник не полишав свою творчу діяльність, беручи участь у виставках.

Під час Другої світової війни П.Мегик продовжував вчителювати, а в 1944 р. його примусово вивезли до Німеччини для роботи на фабриці у м. Ротенбург. Після закінчення війни продовжував жити й працювати у Німеччині зі статусом виселенця. Важка праця на підприємстві не завадила йому малювати, брати участь у виставках та співпрацювати із часописом «Українське Мистецтво».

8 січня 1947 р. була створена Українська спілка образотворчих митців (УСОМ), що вважала себе спадкоємцем львівської Спілки праці українських образотворчих митців (СПУОМ). Головною метою її була організація виставок для новопривбулих українських художників, різьбярів, скульпторів. Спробуємо обґрунтувати важливість поставленої УСОМ мети: на нашу думку, такі мистецькі виставки можна назвати найяскравішим виявом творчого життя в еміграції. Вони мали унікальний характер: були свідченням невинного творчого самовдосконалення митців, формування мистецького світогляду в нових умовах. Адже, позбавлені рідного ґрунту, митці сприймали чужі культурні впливи неоднозначно, іноді як не вельми сприятливі для формування їх творчої індивідуальності. Брав участь у цих виставках і художник П.Мегик.

Незабаром, а саме у 1949 р., за свідченням мистецтвознавця С.Гординського, українські митці, що «опинилися у скитальчих таборах Німеччини і Австрії, почали роз'їжджатися в різні заморські країни: США, Канаду, Аргентину, Австралію та ін., шукаючи собі кращого ґрунту»¹⁰. Це було пов'язано із політикою країн, зокрема Сполучених Штатів Америки, уряд якої згідно із законом, прийнятим у другій половині 1947 р., дозволяв, крім раніше встановленої квоти, додатково прийняти в країні 205 тис. переміщених осіб, а з 1950 р. – до 315 осіб на рік. Внаслідок такої політики до США перебралося 60 тис., до Канади – 30 тис. і Австралії – 20 тис. українців, що відповідно зменшило їх

кількість у Західній Німеччині та Австрії: з 100 тис. у 1948 р. до 30 тис. наприкінці 1950 р.¹¹

Таким чином, більшість із українських митців обрали місцем свого подальшого проживання Сполучені Штати Америки. Як зазначено у довіднику «Зарубіжні українці», кількість українських іммігрантів, які оселились у США з 1947 по 1952 рр., складала 85 тис. осіб, серед них: понад 100 українських скульпторів та художників¹². У числі тих, хто перебрався до США, був і Петро Мегик та його дружина Дарія, з якою вони одружилися ще у 1928 р.

Найбільше українських митців у США зосередилося у Нью-Йорку, зусиллями яких у 1949 р. був створений Літературно-мистецький клуб й при ньому – Спілка мистецької праці, як перша, хоча і недосконала, українська мистецька організація. Кожної п'ятниці у Клубі відбувалися мистецькі вечори, двічі на рік влаштовувалися літературно-мистецькі ярмарки. Художніми виставками, які організовувалися у Клубі щорічно, були охоплені українські митці, які мешкали не лише в Америці, а й в інших країнах¹³.

Клуби такого спрямування діяли і в інших містах Америки, зокрема у Філадельфії, де оселилося подружжя Мегиків. Спочатку була важка праця, спрямована на «виживання» у важких умовах еміграції. Проте саме у Філадельфії почалася діяльність П.Мегика як невтомого організатора українського мистецького життя в Америці. Без сумніву, у нагоді йому став досвід, отриманий у створенні та керівництві українським мистецьким гуртком «Спокій» у Варшаві.

П.Мегик очолив виставку робіт українських митців, яка відбулася у Філадельфії, де 12-14 жовтня 1951 р. у готелі Белв'ю Стретфорд проходили треті загальні збори Злученого Українсько-Американського Допомогового Комітету (ЗУАДК). Своїм завданням ЗУАДК ставив вирішення нелегкої проблеми інтеграції тисяч новоприбулих українців в американське полірасове і поліконфесійне суспільство. За пропозицією його директора В. Галана й була організована виставка, що мала на меті ознайомити делегатів з'їзду з творчістю митців, які досі знали про США лише з книжок та розповідей.

Ця перша виставка українського образотворчого мистецтва стала важливим кроком для подальшої діяльності українських митців в Америці. Серед 25 авторів, які виставляли свої роботи, були С.Литвиненко, П.Андрусів, Я.Гніздовський, В.Крижанівський, В.Кричевський, Г.Мазепа, А.Павлось, П.Мегик, М.Мухін, П.Холодний, С.Рожок, М.Черешньовський та ін.¹⁴ Для українських митців це була можливість репрезентувати свої творчі здобутки і таким чином дістати певне громадське визнання, увагу преси, що сприяло б подальшим контактам у діяльності їх за кордоном.

Важливою подією в емігрантському мистецькому житті стало створення у травні 1952 р. Об'єднання мистців-українців в Америці (далі – ОМУА),

головою якого обрано скульптора С.Литвиненка¹⁵. Водночас був створений автономний відділ ОМУА у Філадельфії, який очолив П.Мегик¹⁶. Одним із головних напрямів роботи ОМУА як професійного об'єднання, була організація мистецьких виставок, в яких міг брати участь кожен митець з відповідною кваліфікацією, де роботи оцінювало журі, обране самими митцями. Виставки українських художників та скульпторів у США влаштовувалися за сприяння українських громадських, мистецьких та благодійних організацій, зокрема ЗУАДК, Українського літературно-мистецького клубу. Для організації мистецьких виставок витрачалося чимало зусиль. Так, влаштована у 1954 р. українськими митцями виставка образотворчого мистецтва отримала надзвичайно високу оцінку: «Порівнюючи «виставку дев'ятох» з іншими, що їх ми бачили в американських галереях, ми можемо ними (учасниками – С.Г.) тільки гордитися»¹⁷.

У 1960 р. за сприяння П.Мегика була організована репрезентативна виставка українського мистецтва в Детройтському музеї Вейн-Стейт університету, де 78 українських митців виставили 226 творів малярства і скульптури¹⁸. Сам Мегик представив на цій виставці чотири картини.

Варто зауважити, що різниця щодо мистецького потенціалу між еміграційними хвилями до і після Другої світової війни полягала, передусім, у рівнях мистецького вишколу. Повоєнна еміграція у порівнянні із довоєнною мала значно більшу кількість професійно сформованих митців, які здобували освіту в українських і в західноєвропейських навчальних закладах. Це дало змогу активно організовувати власні мистецькі школи одразу ж після прибуття на Американський континент¹⁹.

Серед більше ніж сорока еміграційних шкіл, варто згадати такий мистецький заклад міжвоєнного періоду, як Українська студія пластичних мистецтв у Празі (1923), а післявоєнний період – це, безперечно, Студія мистецтв у Філадельфії (1952), заснована за ініціативою ЗУАДК та завдяки зусиллям П.Мегика й П.Андрусіва. Подібна мистецька студія була створена і в Нью-Йорку, проте розбіжність поглядів у викладацькому середовищі привела до значних проблем у її подальшій діяльності.

Очолив Українську студію мистецтв у Філадельфії П. Мегик. Він був старший за віком від Андрусіва й на вісім років раніше закінчив Варшавську академію мистецтв (1928 р.), але «співпраця двох Петрів» була надзвичайно довготривалою і плідною. Вони були співтворцями багатьох починів в українському мистецькому житті, чимало здобутків українського мистецтва на чужині – це наслідок їхньої спільної невтомної діяльності. Студія мистецтв у Філадельфії проіснувала 30 років, давши початкові мистецькі знання багатьом студентам і шанувальникам мистецтва. Маючи середній шкільний рівень, на відміну від студії у Нью-Йор-

ку, де навчались здебільшого підлітки молодшого віку, вона давала добрі знання завдяки висококваліфікованим викладачам. Вона розмістилась у двох кімнатах, виділених їй ЗУАДК, де перебувала протягом семи років. Пізніше, а саме з 1961 р., Студія мистецтв перейшла у власний будинок.

Діяльність студії багато у чому залежала від П.Мегики, який очолював її аж до 1984 р. Перебуваючи на посаді директора, адміністратора та професора студії, де він викладав рисунок, історію українського і світового мистецтва й моделювання, П.Мегик, передусім, намагався прищепити студентам українську духовність. Крім навчальних занять для слухачів, у Студії відбувались зібрання митців, виставки. На запрошення П.Мегики Студію відвідали Леонід Молодожанин (Лео Мол), Радослав Жук, Темістокль Вірста (виходець з Буковини) та ін. У невеликій студійній галереї регулярно відбувались мистецькі виставки як студентські, так і відомих митців із світовою славою: Миколи Кричевського, Якова Гніздовського, Сергія Литвиненка, Галини Мазепи та ін.²⁰ На запрошення П.Мегики виступав з лекціями в Українській мистецькій студії у Філадельфії (1952 р.) Володимир Січинський – професор українознавства Українського технічного інституту в Нью-Йорку, викладач Українського інституту пластичного мистецтва цього ж міста, автор низки історико-педагогічних нарисів, зокрема «Українська мистецька студія в Філадельфії» (1958)²¹.

Свідченням поєднання творчої і організаторської діяльності художника П.Мегики було те, що, влаштуовуючи виставки, він обов'язково презентував на них і свої картини, зокрема на щорічних виставках Об'єднання мистців українців в Америці у власній галереї в Нью-Йорку (1953 – 1979 рр.); у Вейн-Стейн університеті в Детройті (24 вересня – 2 жовтня 1960 р.), у домі Української мистецької студії у Філадельфії (1963 р.; 1969 р.). Особисті виставки П.Мегики, а саме: «3 нагоди 80-ліття» (17 листопада – 1 грудня 1979 р.) в домі Української мистецької студії у Філадельфії та в грудні 1979 р. в галереї Об'єднання мистців українців в Америці в Нью-Йорку²²; спільна ювілейна виставка «3 нагоди 90-ліття мистців П.Мегики та В.Сім'янцева» (листопад 1989 р.) в Освітньо-культурному центрі у Філадельфії відзначались надзвичайною широтою діапазону його мистецької творчості.

В організації мистецького життя українців за кордоном важливе місце займало видання часописів професійного мистецького спрямування. Тут варто відзначити активну діяльність П.Мегики у справі редагування та видання, початок якої був пов'язаний у нього ще із товариством «Спокій», а саме з виданням брошур «Дереворити» та «Екслібриси» Н.Хасевича. У США П.Мегик започаткував часопис «Нотатки з мистецтва» (травень 1963 р.) – найбільш солідне й поліграфічно досконале періодичне видання в діаспорі. Всього за його ре-

дакцією вийшло 30 номерів видання, останній – у 1990 р. Як вказував один із членів редакційної колегії журналу Стефан Рожок, «уже будучи важко хворим, Мегик складав сторінки «Нотаток», підпертий у ліжку... Було видно, що вони для нього важніші, ніж він сам»²³.

Це було надзвичайно цікаве видання, в якому містилася змістовна інформація з історії українського мистецтва й були представлені кращі зразки творчої діяльності українських митців, які перебували в еміграції. Деякі з них стали постійними дописувачами до журналу «Нотатки з мистецтва», зокрема Яків Гніздовський. Постійно друкував свої матеріали мистецтвознавець Святослав Гординський, розповідаючи на сторінках часопису не лише про українське мистецьке життя за кордоном, а й роблячи огляд мистецьких видань в Україні²⁴. Таким чином, П.Мегик намагався своїм часописом простягнути лінію «спілкування» між митцями в Україні й українськими митцями за кордоном. Розуміючи важливість донесення діяльності українських митців в еміграції, твори яких нерідко були наскрізь просякнуті високою національною ідеєю, П.Мегик надсилав номери «Нотаток...» до України, проте вони не знаходили свого читача, осідаючи на полицях спецфондів.

Крім редагування «Нотаток...», П.Мегик протягом майже десяти років займався підготовкою видання «Книга творчості Українських Мистців поза Батьківщиною», яка побачила світ у 1981 р. Успіх зазначених видань, підготовлених П.Мегигом, свідчив не лише про неабиякий його талант як організатора видавничої справи, а й про небайдужість його до подій, які відбувались в Україні.

Проводячи велику роботу щодо організації культурно-мистецького життя в США, художник П.Мегик особливого значення надавав своїй творчій діяльності, продовжуючи займатись малярством. Незважаючи на те, що з довоєнної творчої спадщини митця залишилося надзвичайно мало, загалом мистецька спадщина П.Мегики є досить широкою і включає три основні мотиви – натюрморти, краєвиди, портрети. Серед найяскравіших його робіт варто назвати натюрморти: «Цинія», 1964 (Музей УВАН у Нью-Йорку), «Гуцульський дзбанок», 1976 (Український освітньо-культурний центр, Детройт), «Гуцульська патерія й буковинський рушник», 1991 (Національний музей у Львові), які насичені традиційним українським колоритом. Найвищі портретні досягнення митця – «Біля вікна», 1957 (Художній музей м. Чернівців), «Портрет старого чоловіка», 1959 (Музей у Римі); «Дівчина з книжкою», 1968 (Музей УВАН), «Портрет фармацевта К.», 1975 (Галерея Хр. Чорпіти), «Портрет скульптора В.Сім'янцева», 1978 (Музей українського образотворчого мистецтва у Києві)²⁵.

У період перебування в Радянському Союзі, коли почали встановлюватися офіційні зв'язки з діаспо-

рою, в мистецьких колах відкрито заговорили про українських митців, що мешкали за кордоном, та їх творчі доробки. Саме тоді українських митців почали запрошувати в Україну, організовуючи їх виставки. Згадали й про П.Мегика, якому на той час виповнилось більше 90 років²⁶. Зважаючи на поважний вік митця та його матеріальну спроможність, у справі організації виставки в Україні йому взялись допомогти прихильники його творчості та колишні учні. Зокрема, спонсором в організації подорожі та влаштуванні виставки творчого доробку художника в музеях Львова, Києва та Чернівців виступила президент туристичної агенції Марія Мурована. З цією метою навіть був створений «Діловий Комітет виставок Мегика в Україні».

Лише у 1991 р. збулася давня мрія П. Мегика відвідати рідний край, який він залишив ще 20-літнім юнаком. У числі інших відомих художників української діаспори, він вперше отримав можливість відвідати Україну та малу батьківщину. Зустріч з рідними йому людьми тривала всього декілька годин. За словами племінниці митця Софії Летятської, вона відбулася 7 жовтня близько 12-ої години, а вже о 16-й П.Мегик покинув рідне село. Та за цей час він встиг відвідати будинок, де народився, побувати на могилі своїх батьків, познайомитися і поспілкуватися із родичами. «Біля могили батька, – продовжує згадувати С.Летятська, – він, упавши на коліна, вибачився, що не зміг провести його в останню путь, та висловив прохання після його смерті забрати його на Україну, до рідних і близьких людей»²⁷.

Незабаром після приїзду до США, а саме 26 серпня 1992 р. Петра Мегика не стало. Його поховали у Філадельфії. Останньому прохання митця не судилося бути виконаним через обставини, що склалися на теренах пострадянського простору на початку 90-х років. Проте залишилися твори П.Мегика, які, за словами Є.Блакитного, «закорінені в староукраїнські мистецькі традиції та в народне мистецтво»²⁸, і нині зберігаються у державних музеях та приватних колекціях багатьох країн світу. Вони увійшли в скарбницю світової культури.

Залишилися учні його мистецької школи, які не загубилися у далекому від рідної землі зарубіжжі, а зростали й набували майстерності завдяки самовідданій праці П.Мегика – організатора мистецького життя українців за кордоном. Це підкреслили у привітанні з нагоди 80-ліття П.Мегика його однокласці та соратники – члени редакційної колегії «Нотаток з мистецтва» П.Андрусів, М.Дмитренко, В.Дорошенко та інші, називаючи митця «активним і безкорисливим суспільно-культурним діячем, який всеціло посвячує своє життя справі української культури...»²⁹

Отже, створення автономного відділу ОМУА та української Студії мистецтв у Філадельфії з подальшим керівництвом ними, що можна вважати

фаховим продовженням діяльності П.Мегика на початку його творчого становлення (мистецький гурток «Спокій» у Варшаві); організація мистецьких виставок і видавнича діяльність митця, зокрема, «Книга творчості Українських Митців поза Батьківщиною» та 30 номерів «Нотаток з мистецтва», які слугували, передусім, популяризації українського мистецтва, дають підстави стверджувати про його вагому роль не лише у становленні українських мистецьких інституцій, а загалом у розвитку мистецького життя українців за кордоном. Крім того, за словами мистецтвознавця Є.Блакитного, П.Мегик відзначався «рідкою прикметою», а саме: «Це дбання про нашу культуру, не про себе самого, не про свою студію чи групу, а про загальноукраїнську культуру, і то не із-за адміністративного обов'язку голови чи іншої функції в якійсь установі чи товаристві, а з почуття власної, особистої відповідальності за долю народу...»³⁰. Варто, щоб у незалежній Україні люди більше знали про цього митця, який поза межами рідної землі самовіддано діяв, творив задля розвою, збагачення українського художнього мистецтва.

¹ Кейван І. Богдан Стебельський // Альманах Станіславської Землі. – Нью-Йорк, 1985. – Т.2 – С. 119.

² Зарубіжні українці. Довідник / Кер. авт. кол. С.Ю.Лазебник/. – К.: Вид-во «Україна», 1991. – 525 с.; Історія української еміграції: Навч. посібник / За ред. Лановика Б. – К.: Вища шк., 1997. – 520 с.; Лановик Б. та ін. Внесок української еміграції в розвиток національної та світової культури / М. Траф'як, Р. Матейко, З. Матисякевич. – Тернопіль, 2000. – 410 с.; Трощинський В.П., Шевченко А.А. Українці в світі. – К.: Альтернативи, 1999. – 352 с.; Саранча Г. Соціальна адаптація третьої хвилі української еміграції у США після Другої світової війни // Наук. записки Тернопільського держ. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. Серія: Історія. – Вип. 1. – Тернопіль: ТДПУ, 2004. – С.235-236 тощо.

³ Книга митців і діячів української культури – учасників Першої Зустрічі українських митців Америки і Канади з громадянством у днях 3-5 липня 1954 р. – Торонто, 1954. – 298 с.

⁴ Там само. – С.7-8.

⁵ Семчишин М. Тисяча років української культури. Історичний огляд культурного процесу. – К.: АТ «Друга рука МП «Фенікс». – С.526.

⁶ Шмагало Р.Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX століття: структурування, методологія. – Автореф. дис... д-ра мистецтвознав.: 17.00.06 / Р.Т. Шмагало; Львів. нац. акад. мистец. – Л., 2005. – С.26.

⁷ Андрусів П. Петро Мегик. Життя і творчість // Петро Мегик: Монографія митця і альбом праць. – Філадельфія, Па., 1992. – С.25.

⁸ Лопата П. «Спокій» // Свобода. – 2007. – 21 травня.

⁹ Семчишин М. Тисяча років української культури. Історичний огляд культурного процесу. – К.: АТ «Друга рука МП «Фенікс». – С.527.

¹⁰ Гординський С. Малярство XIX-XX ст. // Енциклопедія українознавства. – Загальна частина. Репринтне відтворення видання 1949 року. – К.: АТ «Книга», 1995. – 1230 с. – С.833.

¹¹ Заставний Ф. Українська діаспора (розселення українців у зарубіжних країнах) // Заставний Ф.Д. – Львів: Світ, 1991. – С.20-21.

¹² Зарубіжні українці. Довідник / Кер. авт. кол. С.Ю.Лазебник/. – К.: Вид-во «Україна», 1991. – С. 96, 114.

¹³ Павлось А. Смукот. П'ята річниця Літературно-Мистецького Клубу в Нью-Йорку // Літературно-Мистецький огляд. – 1954. – № 1. – С. 1-3; Українська малярська виставка в Нью-Йорку // Свобода. – Джерсі-Сіті – Нью-Йорк. – 1951. – 15 травня.

¹⁴ Гординський С. Українські митці в Америці: [Огляд вист. та праць художників] // Літ.-наук. зб. – Нью-Йорк, 1952. – 36.1. – С.302-303.

¹⁵ Дорошенко В. Сергій Литвиненко // Свобода. – Джерсі-Сіті – Нью-Йорк. – 1949. – 11 лютого.

¹⁶ Гординський С. Мистецтво української еміграції / / Свобода. – Джерсі-Сіті – Нью-Йорк. – 1960. – 21 квітня.

¹⁷ Кузьмович Микола. Виставка дев'ятох // Свобода. – Джерсі-Сіті – Нью-Йорк. – 1954. – 27 листопада.

¹⁸ Гординський С. Петро Мегик. Його доба, його мистецтво // Петро Мегик. Монографія мистця й альбом праць / За редакцією Святослава Гординського. – Філадельфія, Па., 1992. – С.12.

¹⁹ Шмагало Р.Т. Мистецька освіта в Україні середини ХІХ – середини ХХ століття: структурування, методологія. – Автореф. дис... д-ра мистецтвознав.: 17.00.06 / Р.Т. Шмагало; Львів. нац. акад. мистецтв. – Л., 2005. – С.32.

²⁰ Андрусів П. Петро Мегик. Життя і творчість // Петро Мегик: Монографія мистця і альбом праць. – Філадельфія, 1992. – С.27.

²¹ Січинський В. Українська мистецька студія в Філадельфії. – Філадельфія, 1958.

²² Каталог ретроспективної виставки професора Петра Мегика з нагоди 80-літнього ювілею мистця. – Філадельфія, Па.: Видання ОМУА і Ювілейного Комітету, 1979.

²³ Рожок С. Дев'яностиліття маєстра Петра Мегика (Слово, виголошене на відкритті ювілейної виставки з нагоди 90-річчя мистця) // Нотатки з мистецтва. – 1990. – Листопад. – № 30. – С.35.

²⁴ Гординський С. Мистецькі видання в Україні: [Огляд] // Нотатки з мистецтва. – 1984. – № 24. – С.5-8; Його ж. На переломі: [Про виставку сучасного мистецтва України в Нью-Йорку] // Нотатки з мистецтва. – 1988. – Листопад. – № 28. – С.5-7.

²⁵ Герегова С. Петро Мегик // Енциклопедія історії України: Т.6 / Редкол.: В.А.Смолій (голова) та ін. – К.: Наукова думка, 2009. – С.569-570.

²⁶ Дудасва Т.Петро Мегик. Повернення на Україну / / Буковина. – 1991. – 10 листопада.

²⁷ Спогади племінниці П. Мегика Софії Сергіївни Летятської, 1952 р.н., мешканки с. Бочківці Хотинського р-ну.

²⁸ Блакитний Є. Творчість Петра Мегика // Петро Мегик. Монографія мистця й альбом праць / За редакцією Святослава Гординського. – Філадельфія, Па., 1992. – С. 37.

²⁹ Майстрові Петрові Мегіку // Нотатки з мистецтва. – 1979. – Жовтень. – № 19. – С.3.

³⁰ Блакитний Є. Творчість Петра Мегика // Нотатки з мистецтва. – 1980. – Жовтень. – № 20. – С.17.

*Светлана Герегова
(Черновці)*

Художник Петр Мегик и его роль в становлении украинских художественных институций за границей

В статье проанализирована деятельность художника Петра Мегика по созданию и становлению украинских художественных институций за рубежом: художественного общества «Спокой» в Варшаве; автономного отдела Объединения художников-украинцев в Америке и украинской Студии искусств в Филадельфии.

Ключевые слова: эмиграция, диаспора, украинская культура, художник, искусство, картины, ОМУА, Студия искусств в Филадельфии, выставки, «Нотатки з мистецтва».

*Svitlana Geregova
(Chernivtsi)*

The Artist Petro Megyk and His Role in the Improvement of Ukrainian Art Institutions Abroad

In the article is elucidated activity of the artist Petro Megyk connected with creating and improvement of Ukrainian art institutions abroad. They are art society «Spokii» in Warsaw, autonomous department of Ukrainian Artists Union in America, Ukrainian Studio in Philadelphia.

Key words: emigration, diaspora, Ukrainian culture, artist, art, pictures, Ukrainian Artists Union in America, Ukrainian Studio in Philadelphia, exhibitions, «Notes from the art».

УДК 94(477):178.1«1985/1988»

*Юрій Латуш
(Київ)*

АНТИАЛКОГОЛЬНА КАМПАНІЯ В УРСР НА ПОЧАТКУ ПЕРЕБУДОВИ

У статті досліджується питання боротьби з пияцтвом та алкоголізмом в УРСР, антиалкогольне законодавство, практичні кроки у справі боротьби зі зловживанням спиртним, причини провалу цієї акції.

Ключові слова: Перебудова, антиалкогольна кампанія, тверезість, алкоголь, пияцтво, алкоголізм, вживання спиртного, самогонуваріння.

Горбачовська антиалкогольна кампанія – одна з найбільш суперечливих акцій часів Перебудови. Актуальність дослідження цієї проблеми зумовлена високою алкоголізацією українського суспільства. В сучасній Україні алкоголь вживають 24 млн. осіб. За рік українці випивають 1 млрд. пляшок горілки, 6 млрд. пляшок пива і 320 млн. пляшок вина. В день на кожного українця припадає один